

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Az Unitárius Egyház — Budapesti Unitárius Egyházközség — Unitárius Misszióház hivatalos havi tudósítója.

Felelős szerkesztő: Dr. Iván László

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Koháry-u. 4. Telefon: Aut. 17—4—24. Előfizetési ára egész évre 4—P, amely beküldhető a budapesti unitárius egyházközség 30.400 sz. postacsekkszámlájára

Világi papok.

A „Manchester Guardian“ f. évi január 9-i számában „Egyetértés a vallásos gondolkozásban“ címen rövid tudósítást közöl egy Istentiszteletről, melyet jan. 8-án tartottak Congleton nevű kis angol város unitárius templomában. Az Istentisztelet szertartási részét Mr. Gordon Beverley, a helybeli gyülekezet pásztorja végezte. A helybeli spiritiszta kör vezetője olvasta fel a bibliai leckéket — egyet a bibliából s egyet a Koránból. Beszédet egy mohamedán prédikátor mondott. A „Guardian“ megjegyzi, hogy ez az Istentisztelet élő bizonyosága annak, hogy a vallásos lélek *egységes*, azonos a nagyvilág minden sarkában s fölötte áll minden egyházi dogmán s attól független is. Istentisztelet után az unitáriusok gyülekezeti termében közös összejövetelt tartottak a három prédikátor hívei, melyen a mohamedán prédikátor az Izlám lényegét ismertette.

Mi, akik itt e kis hazában a felekezeti vilongások árnyékában oly sokszor érezzük a kívülről jövő hullámok csapásait, jóleső érzéssel olvassuk az ilyen szellemű híreket, melyek nyomán erősödik bennünk a tudat, hogy az emberi gondolkodás fölfelé ívelő pályáján közeledik az isteni igazságszolgáltatás, mely megjutalmazza a mi békességtűrésünket, mellyel soha senkit a hitéért meg nem bántottunk s akik ezért bántottak minket, azoknak mindig megbocsátottunk.

A Guardian sorai nekem ezen felül még két kedves emléket elevenítettek föl a lelkemben. Gordon Beverley a Congletoni gyülekezet pásztorja az elmúlt év folyamán iskolatársam volt a manchesteri teológián. Mint fiatal munkás vult be katenának. Végigküzdötte a világháborút s a nagy harc gyötrelmei után az evangélium harcosa lett. Hétköznapokon a gyárban és vasárnap az elárvult gyülekezetekben dolgozott. Hirdette a szeretetet és a hit igazságait. Munkájának meglelt az áldása. A congletoni gyüle-

kezet papjának választotta. Világi pap! Angliában sokan vannak ilyenek. Egyszerű munkások, vagy hivatalnokok, akiknek a kenyérkereset gondjai mellett van egy önként vállalt gyönyörű szép munkatöbbletük. Istentől kapott tehetségükkel elhagyatott gyülekezeteket, szórványokat szerveznek és gondoznak. S itt egy másik emlék újul föl a lelkemben. A múlt évben a husvéti vakációból egy hetet Oxfordban töltöttem, ahol résztvettem a világi prédikátorok konferenciáján. Itt ismertem meg őket, ezeket a lelkesedésben soha el nem fáradó Krisztus-katonákat. Férfiak és nők egyforma arányban, akik teológiát sohasem végeztek és mégis csodálatos szervező erővel s szép szónoki képességgel vannak megáldva. Szombaton délben befejezik munkájukat a gyárban vagy a hivatalban. Fekete ünneplőbe öltöznek. Utitáskájukba csomagolják a már megírt imáikat, prédikációikat és egyetlen erőforrásukat — a bibliájukat s elindulnak a csendes vasárnapi útjukra. Néha 15—20 km-t gyalognak egyik gyülekezettől a másikig. De a pontos időre esőben, sárban, viharban vagy napsütésben mindig megérkeznek. Fölkeresik a legfélreesebb vidékeket s nincsen olyan kevés számú szórvány, amelyért ők ne vállalnák az út fáradalmait. Amatőröknek hívják őket, szemben a rendszeresen alkalmazott papokkal. És ők büszkéek erre. Van is joguk e büszkeséghez, mert igazi apostoli munkát végeznek. Azokon a területeken dolgoznak, ahol a hívek nem tudnak papot fizetni, vagy ahova a papok eloglaltságaik miatt nem tudnak ejutni. És itt, úgy érzem önmagunkhoz érkeztünk. Az evangélium igazságai senki előtt sincsenek elzárva. Azok az Istenben való élet áldott táplálékai, melyekhez joga van minden öntudatos léleknek, akár teológián képzett pap, akár világi ember legyen az. A teológia legfeljebb utakat mutat, rávezet, de a hit igazságokat mindenki egyénileg kell önmagában kitermelje, megélje, önszorgalommal magává tegye. Ezeknek a hirdetése lehetetlen, hogy

csak kizárólag papok joga és kötelessége volna. A teológia különben sem adhat erőt az emberekkel való érintkezésre, gyülekezetek vagy szórványok megszervezésére, hanem csak segíti a papnak készülő ifjak lelkének evangéliumi kibontakozását. *A papi készség nem a papikurzus gyümölcse, hanem az Isten külön adománya.* Ezért vannak Angliában amatőr lelkészek. Én nem hiszek abban, hogy a magyar földön a teológiák óázisain kívül ne volna termőföld az evangélium apostoli munkásai számára. Kell hogy legyenek nekünk is világi embereink, akik nem szégyenlik az evangéliumot. Ha a szegénységünk nem engedi, hogy a szétszórtnváj minden egyes tagjának hivatásos lelkész fogja a kezét, kell hogy a magyar unitárius lélek megélevenedjék a világi embereink lelkében is mindenütt *ahol csak egy-két unitárius család él is,* világosodjék a hívek lelki épülésére és az Isten dicsőségére. Ugyis oly kevesen vagyunk, mint az apostolok voltak, mért ne lehetnénk mindnyájan apostolok.

Az unitárius gondolat megmaradásának sincs más módja, a mi magyar viszonyaink között sem, *mint a világi prédikatori rend megalakítása.* Magunkba merülve, Isten hívását meghallva, köztünk is kell, hogy akadjanak buzgó férfiak és asszonyok, akik Isten üzenetét embertársainknak hirdetni tudják s életükkel erről bizonyoságot is tudnak tenni. Szétszórva élő testvérek! Kik azok közületek, akiket megihletett Istennek szent lelke?

Pethő István.

A JÖVŐ UTJAIN.

TÖRETTLEN UTAKON.

Az elmúlt napokban a nagy magyar alföld néhány városát kerestem fel s kezet szorítottam hetven olyan unitárius férfival vagy asszonnyal, akik hosszú éveken keresztül — a rádió-istentiszteleteket leszámítva — semmiféle unitárius lelki gondozásban nem részesültek. Nem tudom leírni azt a lelki élményt, amit ez az út számomra jelentett, sem beszámolni arról a gazdagodásról, amit híveink lelkében a személyes találkozásokon keresztül építettünk. Ennek a megtalált hetven hívünknek a közvetlen közelében él még nyolcvan unitárius lélek, akiket részben a távolság, részben pedig az adatok hiánya miatt ezuttal felkeresni nem tudtam. Ezt az összesen egyszázötven unitárius lelket, akikkel eddig senki sem foglalkozott, három állomáshelyen kívánjuk bekapcsolni az egyházas munkába.

Mezőturon az ujjvárosi áll. elemi iskola termében 1933 márc. hó 26-án d. e. 10 órakor megtartjuk az első Istentiszteletet. A hívek (41

lélek) nagyrésze odavaló születésű magyar ember, akik már több mint húsz éve tagjai az egyháznak, de akik a világháború kitörése óta unitárius lelkéssel nem találkoztak. Lelkükben ma is ott él az unitárius eszme lángja és örömmel mutatták meg a húsz évvel ezelőtt megvett unitárius ima- és énekeskönyveket, melyekből táplálkoztak magáramaradottságuk idején. Velük együtt akarjuk gondozni Szarvason lakó (10 lélek) híveinket is.

Kecskeméten 1933 április hó 2-án a református templomban tartjuk meg az első Istentiszteletet. Az itt lakó hívekhez (32 lélek) csatlakoznak Nagykörs (13), Kiskunfélegyháza (7), Kiskunhalas (8), valamint a környező községek unitáriusai, összesen mintegy 70 lélek, akiknek legnagyobb része erdélyi származású unitárius.

Békés és Békéscsaba alkotja a harmadik körzeti gócpontot, ahol 1933 május hó 7-én vasárnap d. e. a ref. főgimnázium dísztermében tartjuk meg az első Istentiszteletet. E két helyen lakó híveink (30—35 lélek) mind erdélyi származásúak. Békésen tartott csendes áhitatunkon tizenötön imádkoztunk könnyes szemekkel a szülőföld és a magyar jövő feltámadásáért.

Vándorútamban szerzett tapasztalataim egyformán búsítanak és örvendeztetnek mindnyájunkat. A gondozás hiányában nagyon sok reverzálissal találkoztam, amit sokszor csak tudatlanságból és nemtörődömségből adtak. Örvendek azonban, hogy ennek természetes kísérője, a gyermekhiány ellenére találtam olyan családokat, ahol gyermekek is vannak. A megküldött hittankönyvek segítségével a szülők mostantól kezdve tíz gyermeket már unitárius szellemben fognak nevelni. Egyetlen olyan reverzálisra akadtam, mely a mi javunkra köttetett meg. Az unitárius hívek lelkében, legyen az bevándorolt székely, avagy alföldi származású magyar, ott él a hitnek a lángja, az egyházért való munkálkodásnak szelleme. Csak öntözgetésre és ápolásra van szüksége, nehogy az idegen tengerben teljesen feloldódjék és elveszítse sajátos egyéniségének varázslatosan tiszta szépségeit. Ez a megkezdett munka még sok fáradozást, utánjárást és áldozatot igényel. Híveink mindenütt meleg szeretettel állanak mellettünk s könnyítik meg az elszállásolás és ellátás gondjait. Lelkes világi embereink magukra veszik a lelkek gondjait s igyekeznek munkánkban minden erejükkel támogatni.

Végül még csak annyit, hogy sokan vannak, akik szeretnének rádión keresztül megismert unitárius szellemmel közelebről megismerkedni. A baptizmus és az egyéb mozgalmak az Alföldön ezrével hódítják meg a lelkeket, mert táplálékot tudnak adni. *Az unitarizmus tisztult evangéliumi szelleme előtt megnyílnak*

az emberi lelkek, csak el kell menni oda, ahol érdeklődéssel és szeretettel várnak, akik eddigi kereteikben nem találják meg saját lelkük boldogságát és békességét. A „jövő vallása“ missziós munkájában megmutathatja a maga igazi arcát s a múlt értékeinek konzerválása mellett megkezdheti a jövő munkálását, amikor többé már nemcsak titokban, egyéni meggyőződés-ként, hanem minden ember lelkiismeretére hallgatva, nyíltan meri megvallani lelkének beszédét, az unitarizmushoz és a magyarországi unitárius egyházhoz való tartozását!

Ferencz József.

HITÉLET.

TEMPLOMJÁRÁS.

Az Unitárius Értesítő, a maga megújult alakjában és szerkesztésében az unitárius hitélet megerősítésének fokozott szolgálatát tűzte ki legfontosabb céljául. Helyesen, mert egy egyházipapnak más célkitűzése nem is lehet. Létjoga csak addig és annyiban igazolt, amíg és amennyiben a hívek hitéletét erősíti s ezután emelkedettebb erkölcsi életre nevel. Sőt magának az egyháznak is egyetlen célja a hitélet megerősítése s ebből folyóan az élet erkölcsi nívójának az emelése kell hogy legyen. Az egyház a maga közjogi helyzetével, alkotmányos törvényeivel szervezeteivel, templomával és minden intézményeivel együtt nem cél, hanem eszköz, fenséges eszköz a keresztény hit és erkölcsi kultúra szolgálatában.

Magyarországi unitárius viszonyainkat tekintve a cél szolgálatának a feltételei és eszközei nagyjában biztosítva vannak. Kis egyházunk közjogi helyzete az államban megfelelően nyert biztosítást. Az anyaegyházról való elszakítottságunk sebe fáj és fájni fog mindaddig, amíg megfelelő orvoslást nem nyer, de a lelki egység intézményes biztosításának a módját sikerült mégis megtalálnunk. Ősi egyházi törvényeink teljes érvényben vannak és azok minden vonalon megfelelő alkalmazást nyernek. Egyházi közigazgatásunk nívója emelkedett s az utóbbi években dícséretes szervezkedések történtek. Az egyház ügyeinek intézésénél munkában látunk olyan embereket is, akiknek tudását és buzgóságát eddig nélkülöztük. Illesse hála és köszönet ezért mindazokat, akik egyházunk szervezeti életét ide juttatták.

Mindez azonban, bármennyire fontos is, csak keret, mely ha nem eredményezi a hívek hitéletének látható fellendülését, csak üresen maradt keret kép nélkül. Nem akarok én most arról beszélni, hogy a kép mindig fontosabb,

mint a keret, mert még esetleg valaki félreérthetné a dolgot és célokkal ellenkező következtetésre jutna. Csak felvetem a kérdést, hogy vajjon egyházi adminisztrációnk dícséretes munkájának az eredménye megfelelően jelentkezik-e hitéletünkben. Mert hiszen mindannak, ami az egyházi tanácssteremben és a lelkeszi irodákon történik végső célja, közvetve, vagy közvetlenül, a hitélet fellendítése kell, hogy legyen.

A hívek hitéletének egyik fontos külső megnyilvánulása az Istentisztelet látogatása volt eddig is és lesz ezután is. Ha pedig mi unitáriusok ezen az alapon vonunk következtetést unitárius hitéletünkre, — sajnos, az eredmény nem nagyon dícséretes. Nem akarok egy vezető unitárius embernek talán tulerős nyilatkozatára utalni, hogy csak annak van helye az egyházi tanácsban, aki a templomot is buzgón látogatja. Csak arra akarok utalni, hogy a hitélet központja, melyért az egyháztanács is van, a templom. És hogy a kormányzati ügyek intézésével bármilyen tökéletesen történjenek is azok, az egyház a maga feladatát még nem oldotta meg.

Elismerem, hogy az igazán hívő ember számára az Isten ott van mindenütt s ahhoz hogy Istent imádhassa nem föltétlen szükséges, hogy minden vasárnap templomban menjen. Istent mindenütt lehet imádni, ha van imádságos szívünk. Ezt azonban igen sokszor épp azok mondják, kik Istent sehol se imádják. A hitélethez épp úgy hozzátartozik a vasárnapi Istentisztelet, mint a szórakozáshoz a társaság. Aki szórakozni akar, rendszerint megfelelő társaságot, rokonlelkű barátokat keres, kikkel együtt örülhet az életnek. Ha valakit szobájában egyedül bezárkózva mosolyogni, énekelni és táncolni látnánk, azt hinnők, hogy elment az esze. Az igazán hívő ember egyéni áhítatoskodásának pontos elvégzése mellett is lelki szükségérzettől indítatva keresi azoknak a társaságát, akikkel, mint hitrokonokkal lelki közösségben összeforva imádhhatja a templomban Istenét s hallgathatja az ő üdvözítő szent igéit. Lehet, hogy ott bizony sok gyarló prédikációt kell végighallgatnia. De ha valaki áhítattal lép a templomba, áhítata megbocsátja és elfedezi még a szónok fogatkozásait is. Elvégre nincs olyan rossz prédikáció, amiből valami jót tanulni ne lehetne. A református egyház esetére vonatkozóan Ravasz László püspök azt mondta, hogy „az a kétezer magyar református pap sokkal jobb *igehirdetőnek*, mint a két millió református *hallgatónak*“. Vajjon így áll-e a dolog a mi egyházunk esetében is. Sokszor történt már a mi magán beszélgetéseink során, sőt egyházi gyűléseinkön is hivatkozás a prágai unitáriusokra, ahol — bár lélekszámban kevesebben vannak, mint mi Budapesten, — minden vasárnap 800—

1000 ember hallgatja a lelkészt és vesz részt a közös Istentiszteleten. A prágai esetre való hivatkozás legtöbbször azzal a céllal történik, hogy a pesti unitárius lelkészek is próbálják utána csinálni azt, amit Capek prágai lelkész csinál. Ismerem a dolgokat Budapesten is és Prágában is. Magamat nem számítva, nyugodt lélekkel mondhatom, hogy a budapesti unitárius lelkészek világért se maradnak szónoki tehetőség és buzgóság dolgában annyira mögötte Capek prágai lelkésznek, mint amennyire a budapesti gyülekezet templomlátogatás buzgóságában a prágai mögött marad. Az bizonyos, hogy nem mindegyik beszéd tökéletes, amit a templomokban hallani lehet, de az is bizonyos, hogy az igehirdetőnek Isten után legnagyobb inspirációt a hívek érdeklődése adhat. Igen sok szónok szárnyaló erejét a hívek közömbössége és az üres padok látása törli le. — Még a rendes templom látogatók közül is sokan tévedésbe esnek. A beszéd nevelői hatása alól a műélvezet spanyolfala mögé bujnak. Ahelyett, hogy a beszéd tanulságát igyekeznének magukra nézve levonni, inkább csak bírálják a beszédet, mondván, hogy szép volt, vagy unalmas volt. Kritizáló lélekkel nem lehet áhitatba merülni. Különböző is az igazi igehirdető nem annak örvendő, ha beszédének szépségét dicsérik, hanem annak, ha látja, hogy beszédének tanulságát levonták.

Szeretjük magunkat jó unitáriusoknak mondani. Ki az közülünk, aki ne venné rossznéven, ha jó unitárius voltát valaki kétségbe vonná. Nos azt, hogy jó unitáriusok vagyunk, bizonyítani is kell. Ennek pedig egyik legfőbb módja, hogy a templomot, hol unitárius vallásunk örök igazságát hirdetik, buzgón látogatjuk. Megérttek sok mindent, ami ebben hűveinket akadályozza: a távolságot, a vasárnap reggeli hosszabb pihenést és a kirándulásokat is. Az embernek, aki egész héten át a hivatalban görnyed vagy a gyárak rossz levegőjében keresi keserves kenyerét, szüksége van egy kis pihenőre, friss levegőre, a szabadban való mozgásra. De kérdezem, hogy vajjon nincs-e szüksége lelki erőpótlásra is, melynek birtokában könnyebben végezheti a hétköznapi robotját s amelyet legbiztosabban a templomban, az Istennel való találkozásban kaphat meg. S kérdelem, hogy vajjon nem lehetne-e e kettős szükséglet kielégítését valahogy összeegyeztetni?

A mai ember számára szinte életszükség az, hogy időnkint a színházba és a moziba is eljusson s ha ez nem sikerül olyan gyakran, ahogy szeretné, megrövidítettnek érzi magát. A templomi Istentisztelettől pedig, ami az életben való boldogulás és a lélek üdvösségének legfontosabb kérdéseit érinti, sokan évekig távol ma-

radnak. Csoda-e tehát, ha ma annyi a boldogtalan ember, aki nem tud megbirkózni az élet egyre fokozódó gondjaival. Egy kis számítás eszközöltem és arra az eredményre jutottam, hogy ha Budapesten minden unitárius ember csak annyira törődne legalább Istennel és saját lelke üdvösségével és boldogságával, hogy minden két hónapban egyszer valamelyik templomunkba elmenjen, mind a két templomunk minden vasárnap zsúfolásig megtelne. Ezzel szemben mi a helyzet? Ugyanazt a kevésszámú buzgólkodót látjuk minden vasárnap mind a két helyen, mintha a nagy többségnek nem volna szüksége Istenre és mintha nem volna lelki problémájuk, mire megnyugtató megoldást csak az Isten ígéje adhat.

Megengedem, lehetnek, — bár nagyon kevesen — olyanok is, akik már oly magas lelki színvonalra jutottak, hogy hitéletük nem feltétlen szorul rá arra, amit a közös vasárnapi Istentisztelet nyújt, akik talán el tudnak lenni, jó keresztények tunak lenni, rendszeres templomjárás, — sőt az egyház nélkül is. Lehet! Számuk azonban nagyon kevés és nézetem szerint még ezek a nagyon kevés számú emberek sincsenek feloldva a rendszeres templomjárás kötelezettsége alól. Ha a maguk szempontjából nem is éreznék feltétlen szükségét annak, hogy rendszeresen járják a templomot, gyakorolniuk kell azt, ha egyébért nem — a másokkal szemben való jó példaadás okából is. Arra az egyszerű emberre nézve, aki minden egyszerűsége mellett is nyitott szemmel lát: a napszámosra, a gyári munkásra, a hivatali altisztre stb. stb. lelki eligazodás szempontjából nem közömbös, ha azt látja, hogy az ő munkaadója, hivatali előljárója s általában a közélet vezető emberei is ott ülnek előtte a templomban, vele együtt éneklik az ösök zsoltárát, hallgatják Isten ígését s lépnek az Ur asztalához. Az ilyen jópéldaadással sokakat vissza lehetne tartani attól, hogy Isten ellenes célok szolgálatába sodrodjanak. William H. Taft, a világhírű amerikai államférfi, ki különböző minőségekben előbb, mint a kabinet tagja, majd mint az Egyesült Államok elnöke, később pedig mint az ország legelső polgára, a legfelsőbb bíróság elnöke 20 évig lakott Washingtonban. A krónikás feljegyezte róla, hogy 20 év alatt, amikor csak a városban volt, csupán egy vasárnap hiányzott a washingtoni unitárius templomból: mikor súlyos lázzal ágyban feküdt. S ha hivatali kötelessége a városról vidékre szólította, mindig úgy intézte, hogy vasárnapon, ha csak lehetséges oly helyre érjen, ahol unitárius templom is volt, ahol hite szerint imádkozhatott. Ha pedig a legjobb akarata mellett se sikerült, elment abba a templomba, amelyet legközelebb talált, mert

amint emlékirataiban feljegyezte, azonkívül, hogy a vasárnapi Istentiszteletnek maga is lelki szükségét érezte, úgy tartotta, hogy egy olyan fontos állásban lévő ember, mint ő a templomjárás dolgában is jópéldát kell, hogy mutasson honfitársainak. Ha valaki hiveink közül nagy elfoglaltságával mentegetőzik, William H. Taft ugyancsak elfoglalt ember volt. Egy hatalmas ország gondjait hordozta. A vasárnapi Istentiszteletre azonban mindig tudott időt szakítani annál is inkább, mert érezte, hogy a lelki erő, mit Istentiszteletekből merített, hétköznapi gondjainak hordozásában segítette.

Sok szép cikk jelent meg már az Unitárius Értesítőben, mely a híveket gátra szólította, az egyház gyűléseken való részvételre és pontos egyházi adófizetésre buzdította. Erre mind szükség volt. Ne felejtjük azonban, hogy az egyházi gyűlésezéseknek és az adófizetéseknek is a célja a gyülekezeti hitélet fellendítése kell, hogy legyen. A gyülekezeti hitélet központja pedig akárhogyan vesszük is, a templom és vasárnapi Istentisztelet. Helyénvaló volna tehát, ha a jövőben a mi egyházi gyűléseinken és e lap hasábjain is erről a kérdéstről több szó esne és a szót cselekvés követné. Ez nem csupán csak a papok dolga. Amerikában egy néhány évvel ezelőtt ép a fent említett William H. Taft kezdeményezésére az unitárius világi férfiak szövetsége indított országos mozgalmat a templomjárás fellendítésére. Az egyes gyülekezetek nemes versenyre keltek és az eredmény csodálatos. A templomok megteltek. Az istentiszteleteken nyert áhitattól indítva egyházának ügyét minden hívő szívében viseli s adóját is önként, pontosan lerója.

Lehet, hogy e cikket épp azok nem olvassák el, akik felé ez irányul. De ha csak egy unitárius ember is akad, aki e sorok elolvasása után gyakrabban jelentkezik a templomban, a papír s a nyomdafesték nem veszett kárba.

Dr. Csiki Gábor.

MAI KÉRDÉSEK.

„A LELKI EGYSÉG NEVÉBEN“.

(Válasz dr. Tóth Györgynek az Unit. Ért.-ben megjelent cikkére.)

Az „Unitárius Értesítő“ 1933. január 15-én megjelent számában dr. Tóth György kuriai bíró fia tollából a fenti cím alatt egy olyan cikk jelent meg, amelyben a keresztúriak olyan beállítással szerepelnek, hogy a cikknek tendenciózus megállapításait és a belőlük levont következtetéseket észrevétel nélkül hagyni nem lehet. Igaz, hogy a cikkíró a fia általánosságban emel a keresztúriak ellen súlyos vádat, mégis azon a jogon, hogy a keresztúri egyházi közületeknek és körzeteknek vezetésére hivatott

tisztségek egyikét magam is ez idő szerint betölteni szerencsésen kötelezett vagyok, szükségesnek tartom cikkíró a fiának a keresztúriakhoz adresszált megállapításait más megvilágításban is részesíteni.

Azzal kezdem, hogy már magát a formát is különösnek kell találnom, hogy a tőlünk geográfiailag távolos s az itt lefolyt eseményeket alig, vagy csak parányibb részében ismerő olvasótábor előtt igyekszik atvankfia cikkében egyoldalú megállapításokat leszögezni, anélkül, hogy az „Unitárius Értesítő“ disztinált érzésű olvasóinak módjában állana a vitás kérdések tekintetében előzetesen meggyőződést szerezhetni arról, hogy vajjon cikkíró a fiának jogosultsága lehetett-e arra, hogy a „keresztúriak“ és „általuk képviselt eljárásokkal és harcmodorral“ szemben olyan súlyos megállapításokat tegyen.

Cikkíró a fia két irányban tesz súlyos megállapítást. *Általánosítani kívánja* az „Unitárius Egyház“ című újságnak a Dr. Tóth György cikkeivel, annak modorával és hangnemével foglalkozó, kísérő sorait, amelyekben cikkíró a fiát e kérdésben vitán kívülállónak tekinti és ezért Dr. Tóth György a fia ezen cikkében hajlandó nekünk olyan tendenciát tulajdonítani, amely szerint mi, avagy az „Unitárius Egyház“ kizárni szeretné az erdélyi egyházon kívülálló hitrokon testvéreink jogát ahhoz, hogy az itten folyó és eldöntésre kerülő kérdésekhez hozzászólhassanak. A másik megállapítás pedig az, hogy feljogosítottnak érzi magát arra, „hogy a vonatkozó támadások után a keresztúriak által képviselt *vidékkel* szemben tudatosan éles hangot használjon, mert az ellenfél harci rendszeréhez alkalmazkodnia kell“, illetve „a keresztúri harcmodorral szemben cikkíró a fiának *visszhang* szerepét kell betöltenie.

Foglalkoznunk kell elsősorban azzal, hogy vajjon ki jogosított akár elvi kérdésben, akár más kérdésben egymással szembenálló felek közti vitás kérdések eldöntésénél bírói szerepre vállalkozni? Jogosított-e bárki is az egyik félnek meghallgatása nélkül távollétében véleményt nyilvánítani? Nem annak az etikai szabálynak kell-e érvényben maradnia, hogy bárki is bírói szerepet csak akkor töltsön be, ha akár a felek kívánsága, akár a törvény rendelkezése folytán ezen szerep betöltése rá nézve kötelezőnek látszik.

De menjünk csak tovább. Aki bírói szerepre és döntő vélemény nyilvánításra érzi magát elkötelezettnek, szabad-e véleményt nyilvánítani anélkül, hogy egyiknek a körülményeivel, közelebbi indokai-val és szándékaival tisztában lenne? És mehet-e a döntés olyan messze, hogy abban az egyik félre egyenesen dehonesztáló és bántó kommentárokat fűzzön?

A keresztúriakra kényszerített egyházküzdőlem az iskolai kérdésnél kezdődött 1930-ban és akkor magam éppen az „Unitárius Egyház“ című újságban a rájuk nézve szomorú nevezetességű főtanácsi ülés előtt azt írtam volt, hogy amennyiben egyház vezetőségünk e kérdésnél nem igyekszik egyházközeink véleményét, sőt esetleg egyházközseink véleményét is kikérni és ha e kérdés nem megfelelő előkészítés után kerül döntésre, sajnosan fog bekövetkezni az, „hogy egyházunkban a lelki egység a történelmi fogalmak felé kezd közeledni.“ És most Dr. Tóth

Györgyafia éppen a „lelki egység jegyében“ igyekszik a keresztúriak megsebzett lelkét ledorongolni, — vigasztalásképpen akkor, midőn Dr. Tóth Györgyafia legjobb tudomásom szerint soha életében nem vette azt a fáradságot sem, hogy az eldurvult modorú keresztúriak közvetlen-közelségébe kerüljön, ott szemtől-szembe meggyőződést szerezzen az emberekről, azok mikénti gondolkozásáról, cselekedeteiknek indító okáról, az ott élővalóságként működő intézményekről, iskoláink modernségéről, stb., amelyért sajnálatosan a küzdelmet folytatnunk kell, — *hanem mint sokan mások, dönt ő is ez iskola kérdésében, amelyről szemtől-szembe alkotott fogalmai nem is lehettek.* Nekünk egy olyan harcot kell vívnunk, amelyben a két iskola fennmaradása kérdésében az egyiknek megszűnését esetleg olyanok is hajlandók kimondani, akik a kivégzettet soha nem is látták és annak közelségében sem jártak.

Azért kell megállapítanunk, hogy e küzdelmeknél elsősorban azok jogosítottak nyilatkozni, *akik belül vannak és hallják szemtől-szembe az eseményeket és dolgokat,* mert a döntés lelkiismeretes megadásánál minden adat rendelkezésükre áll.

Vajjon 1930-ban, amikor ez iskolai kérdésben ezek dacára és anélkül, hogy *az iskolák körüli küzdő csoportok mindkét részéről* ez irányu megkeresés történt volna, vajjon helyénvaló volt-e az egyik mellett írásban is leszögzött onnan érkező, — bár bizonyára legjobb hiszeműséggel kifejezésre juttatott véleménynyilvánítás, — amely véleménynyilvánítás amint kiderült, *nem is fedte azoknak a véleményét, akiknek a nevében az küldetett,* sőt nagy általánosságban azok tartózkodtak is olyan véleménynyilvánítástól ebben a kérdésben, ami egyik, avagy másik álláspontnak kedvezett volna?

Azért csak mi tudjuk, hogy ezen küzdelemben ezen kívülálló s az átiratért felelős néhány véleménye mennyire befolyásolta a döntést ránk nézve kedvezőtlen irányban és mondhatjuk azt is, hogy ezt a szerepet akkor sem és most sem tartottuk indokoltnak és ildomosnak sem, mert ez súlyosbította a lelki egység harmóniájában keletkezett hézagot. Nem kérdőm és nem is állítom, de ismerve cikkíró atyánkfiának befolyását az ottani egyházi téren, ezen sajnálatos eljárásban a részességét kétségbevonni alig is tudjuk.

Tehát akkor, amidőn az „Unitárius Egyház“ kívülálló idelőtti és nem felkérésre történt beleszólását kifogásolta, ehhez azt hiszem nemesak joga volt, hanem kötelessége is, mert ezuttal is éppen a cikkíróafia által, amikor a szönyegen levő szervezeti törvény átfarmálására vonatkozó javaslatra az azzal *olvileg szembehelyezkedő E. K. T. részéről* véleménytelre kéretett fel, részéről a véleményt nem kellett volna s nem lett volna szabad olyan hangnemet hordozóan adnia meg és abban olyan kifejezéseket használnia, amely e kérdésben egyik állásponton levő félre felekre s azok mögött álló tömegre sértő és bántó lehessen.

Még inkább sérelmes cikkíró atyánkfia részéről az az eljárás, hogy ezen véleményes jelentését sokszorosított példányban olyan egyeseknek és közületeknek is elküldeni és elküldetni magát hivatottnak

érezte, akiknek a szervezeti törvény módosítására irányuló javaslat keletkezésének, mozgalmának egyes fázisairól, avagy abban követett „harcmodorról“ megfelelő tájékozásuk talán nem is lehetett.

Dr. Tóth Györgyafia ezen véleményes jelentésével és annak egyoldali publikálásával és publikáltatásával felkorbácsolta az amúgy is nyugtalan kedélyeket, mert megindított egy hosszadalmas sajtóvitát, amely az „Unitárius Egyházban“ és a „Keresztény Magvető“ című folyóiratokban látott napvilágot és amidőn Dr. Tóth Györgyafia az „Unitárius Értesítő“-nek egy korábbi számában erdélyi egyházunkban jelenleg szönyegen levő szervezeti törvény módosításra irányuló javaslatról és akörüli harcokról, tett beszámolást, nem tartotta szükségesnek azt is közölni, hogy *vajjon minő alakban és formában és miben, hol züllött le a keresztúriak harcmodora, hogy részéről, bár E. K. Tanácsi felhívásra a tűzvonalba való állás szükségessé vált, hogy leke templomának tehéren tartott talán a mi harcmodorunk visszhangra találhasson.*

1931. évben júliusban jelent meg az „Unitárius Egyház“ című újságban egy javaslat, amely Fő és E. K. Tanácsi testületünket *képviseleti* alapon óhajtja átszervezni. Kétségtelen fontos és nagy elvi kérdés, amely 60—80 év óta ezuttal ki tudja hányadszor került szönyegre. Sem ezen javaslatban, — ha azt cikkíróafia elvetendőnek véli is, sem annak érvényesítését követelő pár hirlapi cikkben nem történt semmiféle másokat bántó, avagy sértő kitétel. Nemcsak a keresztúriak, hanem az udvarhelyiek és a felső-fehériek is *csatlakoztak ezen elvi állásponthoz, de sehol ez a harc modortalanná, elitérendő, illetve elitélhető hangot használóvá nem vált.* Az első disszonáns és bántó hang éppen Dr. Tóth Györgyafia véleményes *jelentésében* használtatott, s most mégis ennek beismerése helyett Dr. Tóth Györgyafia a keresztúriakra támad, azoknak harcmodorát kívánja pellengérré állítani, amikor Dr. Tóth Györgyafia sérelmezett cikkében ezeket írja: „Keresztény Magvető-ben megjelent véleményes jelentésem *tudatosan* éles, de a vonatkozó támadások után a keresztúriak által képviselt „vidékkel“ szemben *erre szükség volt,* beismerve egyúttal azt is, hogy az E. K. Tanács hivatalos felhívására, vagyis megrendelésére írta véleményes jelentését.

Tehát cikkíróafia maga ismeri be azt, hogy ebben a küzdelemben *ő vett fel olyan harcmodort, amelyet különben nem szokott használni* és ezáltal saját maga esett bele annak a harcmodornak a hibájába, amelyet éppen a keresztúriakról alaptalanul állított.

Ha így áll a helyzet s az „Unitárius Értesítő“ olvasóinak nem áll módjában a Tóth Györgyafia ezen sérelmes hangú véleményes jelentését megelőző eseményeket, cikkeket, avagy megnyilatkozásokat megismerni, akkor ezen eljárásával helytelen álláspontot képvisel Dr. Tóth Györgyafia, mert az „Unitárius Értesítő“-nek előttünk olyan értékes és annyira tisztelt olvasóközönségét a keresztúriak és az általuk képviselt irányzatok, intézmények ellen felhangolni alkalmas azzal a beállításával, amelyet a fent idézett cikkében elkövetett, ez ellen pedig

innen tiszteletteljesen óvást kell a magunk részéről bejelenteni.

„Központ”, illetve keresztúriak által képviselt „vidék” kifejezést először most olvassuk dr. Tóth György afia tollából. Jóllehet, hogy itt kicsinyítő célzata van a „vidék” fogalmának, mi mégis ezt vállaljuk. *Balázstalyk valamikor az egyházi és fajaküzdelemben a „vidék” fogalma alá estek és hogyha nekünk értékeink, egyházi és faji kincseink megőrzésénél Balázstalyk szerepe jutand, mi öntudattal vállaljuk a „vidék” elnevezést, még azoktól is, akik állandóbb és tartósabb alkotást csak a fővárosban, vagy a központban tudnak elképzelni.*

Egy küzdelem folyik részünkről és ez a legmesszebbmenő és legmélyebb egyházépítő és megtartó tendenciával és érzéssel van lelkünkben alátámasztva és amidőn mi az egyház szeretetben nem igen szeretnénk senkit magunk előtt engedni, igen fáj nekünk, ha a legszentebb meggyőződésből hirdett és folytatott küzdelemünk olyan sajnálatos félreismerésekre talál, mint ez dr. Tóth György afia cikkében megnyilvánult, aki a „Keresztény Magvető” legutóbbi számában minket még azzal is gyanúsít, hogy „leszámolni akarunk s még ettől továbbmenő következtetésekre is képesek vagyunk”

Mi az egyházunkat szeretjük, azért küzdünk s azt hisszük, hogy nem tévedünk, amikor azt állítjuk, hogy az az út helyes, amelyet választottunk s kérjük unitárius hitrokon testvéreinket küzdelemünk nyugodt szemlélésére, általunk képviselt irányzatok és intézmények támogatására.

Dr. Elekes Domokos.

Dr. Tóth György megjegyzései.

Dr. Tóth György kuriai bíró afia e cikkkel kapcsolatosan a következő megjegyzések közlésére kéri föl a szerkesztőséget:

a) Azok, akik az egyház beléletéről csak némi-
leg is tájékozottak, jól tudják, hogy a Sz.-keresztúron megjelenő „U. E.” című lap termelte ki évtizedes irányzatával a „központ” fogalmát a „vidék”-kel szemben. A keresztúriak alatt az „U. E.” c. lap szellemi irányítói értendők.

b) A cikk nyilvánvalóvá teszi, hogy: a keresztúriakra kényszerített küzdelem az iskola kérdésénél kezdődött. Az egyház vezetőségének és főtanácsi többségének állásfoglalásával szemben a keresztúriak a többségi elvet nem fogadják el és ennek folyományaként termelték ki a nekem véleményezésre kiadott szervezeti törvényjavaslatot. A keresztúriak tehát ma, amikor az Egyház az összes szellemi, erkölcsi és anyagi erők igénybevételével kellene hogy kisebbségi harcát állja, belső harcot folytatnak, egységet bontanak az egyetértés helyett.

c) Engemet az E. K. Tanács hivatalos irattal 1931-ben kért föl véleményes jelentésem megtételére, de csak kétszeri erdélyi utazásom után 1932. év júliusában adtam be jelentésemet, mert az ottani atmoszféráról személyesen akartam meggyőződni. Szeretném, ha a javaslattevők hivatásos protestáns egyházjogász véleményét is beszereznék. Én, egy ilyen véleményt már ismerek.

d) Arról, hogy Dr. Elekes Domokos felügyelőgondnok afia — aki legutóbbi bpesti látogatása alkalmával is — jó másfélórányi időre székelv szere-

tettel fogadott látogatóm volt — engemet nem ismer, nem tehetek róla, de hogy a saját egyháza vezetőségének azt imputálja, hogy „megrendelésre” írt jelentéseket szerez, ez már szerény nézetem szerint, erkölcsi megítélés alá esik! *Én a vezetők mögötti tömeget nem érintettem.* Más mondani valóm nincs!
Dr. Tóth György.

A Szerkesztő megjegyzése.

„A lelki egység nevében” írott cikkeknek helyet adtunk lapunkban, mert azt hittük, hogy elősegítjük az eszmék tisztázását. Belátjuk, hogy egy lépéssel se vittük előre az ügyet s éppen ezért ezt az amúgy is távolfekvő kérdést nem visszük tovább olvasóközönségünk elé. Annál is kevésbé, mert e harc igen tiszteletreméltó, egyházunkért buzgó, nemes egyéniségeknek vélemény eltérése, egyéni meggyőződésből fakadó viaskodása. Miért segítsük mi a szembenálló feleket még azzal is, hogy a nyomtatott betű ólomkatonáit sorakoztassuk melléjük? A kötelességünk inkább az, hogy tompítsuk a harc erejét éppen a lelki egység nevében. Egyházunk életbevágó kérdései akörül forognak, hogy az evangéliumot sikerül-e a szívekbe elültetni? *A mai nagy hitetlenségben sikerül-e új hitet a lelkekben kicsiráztatni? Sikerül-e ismét Istent és az örökkévalóságot életünk középpontjává tenni?* Ezek mellett a kérdések mellett minden más eltörlül, lássék még oly fontosnak és égetőnek is! A mi lapunknak s minden igaz unitáriusnak e körül a kérdések körül kell nagy és komoly harcot vívni. S akkor minden más kérdés megoldódik egyszerre és maradék nélkül. Nemzetiség, iskola, kenyér, minden, minden. Majd ha az „egy” Istenhez komolyan visszatérünk, akkor helyre áll a lelki egység, is egyházunkban. Addig valóban csak a múlt fogalma marad, azé a múlté, amelyben törhetetlen volt hitünk s ezért törhetetlen az egységünk is. Ma földi dolgokért viaskodunk s ezért elveszett az egységünk is. Testvérek! Forduljunk vissza komolyan Istenhez, hogy az elveszett egység helyreállhasson s mi ne a múlt, hanem a jövőnek nemzedéke, Istennek népe lehessünk!

HIREK.

Lapunk előfizetési díjai szépen gyűlnek. Olvasóközönségünk megértette és szívébe fogadta kérő szavunkat. Ezt az önfeláldozó készséget mi hasonlóval viszonzzuk. Minden erőnket arra fordítjuk, hogy közönségünk számára unitárius irodalmunk legjavát válogassuk ki s ezzel még csak szunnyadó, új erőket hívjunk életre egyházunkban. Köszönjük a támogatást és kérjük továbbra is!

Konfirmációi előkészítés ápr. 30-án vasárnap délután 4 órakor kezdődik a lelkeszi hivatalban (V. Koháry-u. 4. II. em.) A konfirmandusok első Urvacsoraosztása május 25-én áldozócsütörtökön lesz délelőtt 11 órakor a Koháry-utcai templomban. Mindazok, akik az iskolákban elő nem készültek a konfirmációra, szerezzék be az Unit. Iratmisszió-tól (V. Koháry-u. 4.) 1—P. ért Ferencz József: Kis kátéját s tanulják meg.

Biblia óráink április havában elmaradnak. Március 16-án este fél 7 órakor még tartunk.

Vasárnapiskolai vezetők február 23-án délután összejövetelt tartottak a lelkész irodán, amelynek egyetlen tárgya Channing gondolatvilágának ismertetése volt a vasárnapi iskolai mozgalommal kapcsolatban. Az ismertetést illetve Channing beszédének felolvasását megbeszélés követte, amelynek értelmében az idén az utolsó vasárnapi iskolai tanítást május 21-én a szabadban: Zugligetben fogjuk megtartani. Az értekezletet *Józan* Miklós vikárius bensőséges imája fejezte be.

Ahitatnapok. Ifjúságunk minden esztendőben húsvét előtt kétnapos lelki elmélyülést tart hitoktatói vezetésével különböző vallási problémák felett. Ezenkívül felolvassák a szenvedéstörténetet is. Az idei áhitatnapok április 3-án és 4-én lesznek a Koháry-utcai templomban. Tárgyuk: április 3-án: Mi a templom szerepe az unitárius ifjú életében? D. e. 9 órakor az I-IV. osztályos tanulóknak dr. Iván László, d. e. 11 órakor V-VIII. o. tanulóknak Pethő István. Április 4-én: Mi a Biblia szerepe a unitárius ifjú életében? D. e. 9 órakor az I-IV. o. tanulóknak Pethő István, d. e. 11 órakor az V-VIII. o. tanulóknak dr. Iván László. A felső osztályosok beszédét eszmecsere követi. Az áhitatnapokon kötelesek résztvenni az összes polgári, közép és kereskedelmi iskolások. Az áhitatórakon hallgató vendégek is résztvehetnek.

Unitárius ifjúsági konferencia. Érdekes javaslattal fordult *Pethő* István hitoktató, lelkész a márciusi kebli Tanácshoz. Engedélyt kért arra, hogy lapunk felelős szerkesztőjével karöltve megrendezhessék a Duna mentén sátoftáborban az első nyári ifjúsági konferenciát. A konferencia terjedelme 7 napos volna s mivel a jamboree augusztus 15-ig teljesen igénybe veszi *Pethő* lelkészt, ezért az idén csak augusztus második felében rendeznék meg valószínűleg aug. 22-28-ika közt. A konferencia célja a szétszórtan élő unitárius ifjúság megerősítése világnézeti kérdésekben s előkészítése a jövőre, amikor a mai ifjúság fogja kezébe venni az egyház vezetését. Résztvevői egyetemi hallgatók és középiskolák VII-VIII. o. tanulói s velük egykorú fiúk és leányok lehetnek. A részvételi díj egész minimális lesz. A napi ellátás semmi esetre sem fog 1.—P-nél többbe kerülni. A konferencia foglalkozni fog hitelvi, bibliai és társadalmi kérdésekkel. Egyes előadások megtartására egyházunk tagjait és kívülálló barátainkat fogjuk felkérni. Mindenképpen biztosítani akarjuk a konferencia evangéliumi szellemmel eltöltött, értékes lefolyását. A konferenciára meghívjuk erdélyi ifjú testvéreinket is.

A „Keresztény Magvető” szerkesztősége Kolozsvárról tisztelettel fölkéri azokat az ifjait, akiknek mutatványszámot küldött, hogy amennyiben a folyóiratra előfizetni nem állana tehetségükben, a mutatványszámot **visszaküldeni** sziveskedjenek, mert különben előfizetőknek fogja tekinteni és a további

számokat is küldeni fogja. Ezenkívül az is ma nagy kár, ha ilyen füzetek elkallódnak, mert azokra a későbbi előfizetők részére mindig szükség lesz.

Cserkészcsapatunk Székely Mózes őregraja február 19-én este jól sikerült műsoros estélyt rendezett a Misszió Ház gyülekezeti termében. A megterített asztaloknál valóban az unitárius közönséget láttuk helyet foglalni. Az egyszerű tea közben adták elő az őregfiúk a műsorukat. *Berde* Géza őregrajvezető megnyitót és hegedűszólót adott elő. *Bölöny* Árpád, *Csiky* Imre és *Stojanov* Péter tréfás jelenetet, *Nyiredy* Szabolcs apród pedig hazafias költeményt adtak elő. Az estélyt *Egeni* Attila egy hallgató koniérálta. Először szerepelt nagyon szép sikerrel a csapat négyszólamú énekkara, amelyet *Nagy* Sándor zene-műv. főisk. hallgató tanított be. Még sokszor szeretnők hallani énekesünket egyházi ünnepélyen is! Az ünnepélyt *Pethő* István parancsnok szavai zárták be. Ez az estély volt kiindulópontja egy szép mozgalomnak is, amely azt célozza, hogy a csapat új selyen zászlót avasson magának. A csapatzászló egyedülálló lenne a magyar csapatok zászlai közt, mert a magyar címeren kívül az erdélyi színeket és címert is hordozná. Az ünnepélyen 19 pengő gyűlt össze erre a nemes célra.

Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesületünk március hó 15-én d. u. 6 órakor az Unitárius Misszió Ház templomában hazafias ünnepélyt rendez. Az ünnepély részletes műsorát külön meghívókon fogjuk közölni. — Az egyesület utolsó táncestélye március hó 4-én zajlott le szép siker mellett. Az elszámolást az U. É. legközelebbi számában fogjuk közreadni. Védnökeinknek addig is leghálásabb köszönetünket küldjük. — Egyesületünk szemináriuma dr. Iván László vezetésével kezdi meg működését és legközelebb március hó 20-án és április 3-án este 8 órakor tart megbeszélést. A szemináriumi estékre minden érdeklődőt szívesen látunk, s tagjainkat külön is értesíteni fogjuk.

Unitárius Misszió Házunk Bizottsága legutóbb tartott ülésén töltötte be a nagyajtai dr. *Nyiredy* Jenő halálával megüresedett elnöki széket. Az egyhangúan megválasztott új elnök, dr. *bölöni Mikó* Gábor, O. K. H. ügyvezető igazgató, egyházi ügyeink lelkes és régi fáradhatatlan harcosa, akinek személye biztosítja egyházunk emez intézményének további bölcs vezetését. — A bizottság megnyugvással fogadja el a zárszámadást. Örömmel vette tudomásul az internátus tanulmányi jelentését és örömmel állapította meg, hogy amióta a Misszió Háznak két önállóan dolgozó lelkésze van, a belmissziós munka örvedetes fejlődésnek indult, több idő és alkalom van a régi megkezdett munka folytatására és új munkaösvények törésére. Ezzel párhuzamosan halad tovább egyházunk és magyarságunk érdekében kifejtett külmisziós tevékenység, melynek áldásos eredményeit esztendőnk óta élvezzük.

*Az „Unitárius Értesítő” fentartása
életünkbe vágó kérdés!
Stessünk előfizetni!*

Bölöni Farkas Sándor Iparosok és Kereskedők Köre körlevélben keresi fel az unitárius iparos és kereskedő mestereket és segédeket, hogy az egyesület tagjainak sorába való belépésre felhívja. A választmány tagjai felosztották maguk között a várost és igyekeznek mindenkit személyesen is felkeresni. A fiatal egyesület lelki és testi kenyeret akar tagjainak nyújtani, rávezetni őket saját vallásos életük megtalálására és megélésére, amely biztos alapot nyújt mindenkinek mindenféle materialista és Istentől eltávolodó irányzat kísértéseivel szemben. A mennyei kenyér mellett azonban a mai súlyos gazdasági helyzetben figyelemmel van a kisiparosság nehéz helyzetére, s különös gondot fordít a munkanélkülivé lett avagy csak leszűkített munkakörben dolgozó iparos és kereskedőtársadalom problémáira. Rá akarja nevelni az unitárius és a székely társadalmat arra, hogy az unitárius ipar és kereskedelem támogatása még áldozat árán is unitárius egyháziasságból fakadó kötelesség. Ha az unitárius dolgozó kisiparos az unitárius társadalom segítségével jut munkához, meg tudja fizetni egyházi adóját és részt tud venni az egyházi terhek viselésében, de ezen továbbmenően segíteni tud az ő felebarátain is, mert unitárius segédet alkalmazva, megint unitárius embernek és családnak ad kenyeret s a maga becsületes foglalkozásába belenevel fiatal, fogékonylelkű és dolgozni akaró unitárius tanoncokat. Szükség van a társadalom megértésére, de éppen úgy arra is, hogy az unitárius iparos munkája és a kereskedő áruja ha lehet még jobb és becsületesebben elkészített legyen, mint a másoké. Rossz és rendetlen munkást senki sem támogat. A becsületes munka azonban mindig meg fogja találni megérdemelt jutalmát.

Az egyesület közgyűlése 1933. március hó 19-én a vasárnapi istentisztelet után lesz az Unitárius Misszió Házban (IX., Rákos-u. 3.). Minden unitárius iparos és kereskedő mester és segéd legyen ott, saját jólfelfogott érdeke támogatására!

Felhívás az unitárius asszonyokhoz. Szöke Ferenc atyánfia, aki női ruhadísztervező március 23-án kezdett a Misszió Ház termében (IX. Rákos-utca 3.) női felsőruha szabászati és szakrajztanfolyamot rendezni, amely magában foglalja úgy az elméleti mint a gyakorlati anyagot. A helyes, izléses és egyben gazdaságos öltözködés módját és a színek harmóniáját akarja a tanfolyamon hallgatóival elsajátíttatni. A tanfolyam egyszerűen nemes célt is szolgál, amennyiben a Bölöni Farkas Sándor iparos és kereskedők körének akar anyagi segítséget nyújtani. A tanfolyam négy hétig tart, hetenként két napon; este 7 órakor kezdődik, a részvételi díja személyenként 10.— Pengő.

Ezúton is felhívjuk a Nőszövetség és a Leányegyesület vezetőségének figyelmét erre a tanfolyamra. Jelentkezni lehet: IX. Rákos-utca 3., lelkészi hivatal és Szöke szalónban VIII., József-utca 2., I. em. 3.

A diadalmas lemondás példája. Vagy tizenketten, kik a Rákos-utcai Misszió Ház-ba járunk valóságára Pethő István tiszteletes úrhoz, elhatároztuk szeptemberben, hogy egy kedélyes tea-estélyt fogunk rendezni. Ugy gondoltuk, hogy minden vallásórán mindenki ad egy pár fillért a közös pénztárba és ha

elegendő pénz gyűlt össze, akkor megrendezzük a teaestélyt. De változnak az idők, változnak az emberek is vele és mi elhatároztuk, hogy nem csinálunk teaestélyt, hanem az összegyűlt pénzt az unitárius cserkész-csapat vezetőségének adjuk azzal a kéréssel, hogy az összeget egy szegény cserkész jamboree-ra való kiküldésére használja föl. Most jelenleg 10 P gyűlt össze, de reméljük, hogy az év végére össze tudunk gyűjteni annyit (30 P-t), hogy fedezze egy cserkész jamboree költségét. Mindezeket nem kérkedésből hozzuk a nagyközönség tudomására, hanem azért, hogy azok, akik akarnak segíteni az unitárius cserkészeken, megtudják és kövessék a mi példánkat és megfogják látni, hogy a sok fillér sokra megy, ha közösen egy célt szolgálunk. Ez a cél, pedig az, hogy lehetővé tegyük, hogy minél több unitárius cserkész vegyen részt a jamboreen, mert ezek a cserkészek képviselik a mi Egyházunkat a világ cserkészei előtt. Hisszük, hogy a velünk együtt gondolkodó unitárius ifjúság követni fogja példánkat.

Ugy legyen!

A Képzőművészeti Társulat 1932. évi művészeti tárgyú ifjúsági pályázatán egy unitárius ifjú: *Maksay László* VII. o. gimn. tanuló a kultuszminiszter jutalomkönyvét és díszoklevelét nyerte. További jó sikert és munkát kívánunk.

Vidék.

Hódmezővásárhely és Orosháza unitáriusainak életéről hallottunk érdekes és örvendetes híreket lapunk egyik munkatársától. Az egyházi élet örvendetes fejlődésnek indult s a hívek rendes vasárnap is meglehetősen látogatják a hódmezővásárhelyi templomot. Karácsonykor több mint száz lélek élt az uri szent vacsorával. A lelkész és világi társai odaadó munkássága eredményeként nagy megnyugvással szemléljük az ott folyó munkát. Orosházán havonta egy istentiszteletet tartanak, ahol a résztvevők száma ötvenen mindig felül van, ami a hívek 25%-ának felel meg. Örvendünk Biró Lajos lelkész munkájának, aki 1928 karácsonyán, csak alig 25 léleknek hirdette az igét!

Szegedi leányegyházközségünk dr. Gelei József egyetemi professzor, gondnok vezetése alatt dolgozik, az istentiszteletet karácsony, húsvét és pünkösd ünnepein Biró Lajos lelkész látja el, s ugyanő végzi hetenként egy délután az elemi és középfokú tanulók oktatását. Unitárius Misszió Házunk lelkésze, dr. Csiki Gábor, március 19-én a ref. templomban d. e. 11 órakor Istentiszteletet tart, hogy a hívek fokozott lelki szükségletét megfelelő táplálékban részesítse.

Sashalom községben a Kossuth-utcai állami elemi iskola tantermében 1933. március hó 19-én d. e. 4 órakor tartja első unitárius istentiszteletét Ferencz József lelkész, aki február és március hónapokban rendre felkereste a sashalmi, rákosszentmihályi és mátyásföldi unitárius híveinket, hogy bennük a hit-hűséget megerősítse. A missziói munkának ez az ága sok utánjárást és fáradozást igényel, mert töretlen uton járva, számos alkalommal nemtörődomséggel küzködve lehet híveinket megtalálni, felkeresni s

velük a mai súlyos helyzetben megértetni azt, hogy az Istennel való találkozás adhatja meg lelkük nyugalmát és békességét. Kérünk mindenkit, aki az említett helyeken unitáriusokat ismer, hogy címeiket a Misszió Ház lelkészi irodájával közölje. A szórvány kántori szolgálatát Kis Jakab áll. tanító aña vállalta magára, önzetlen egyházi buzgóságából.

Braşşai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesületünk ü. v. elnöke, Ferencz József lelkész meglátogatta a szegedi egyetemen tanuló főiskolás híveinket s előtük tartott előadásában vázolta a mai unitárius ifjúság feladatait, rámutatott a reverzálisnak éppen az intelligencia körében egyre szaporodó veszedelmeire, s felhívta a figyelmüket az önzetlen unitárius és erdélyi értékek és hagyományok ápolására. Az egyesület szegedi csoportjának munkájában részt vesznek az egyetemek padjaiból kikerült és az életben már elhelyezkedett fiatalok is, dr. Gelei József és dr. Gyulay Zoltán hitrokon egyetemi professzorok irányítása mellett. A meginduló életet és munkát szeretettel üdvözljük.

Erdély.

Dávid Ferenc estély Nyárádszeredában. A maroskői D. F. Egylet 1933. február hó 19-én Nyárádszeredában — ahol híveink száma alig haladja meg a negyvenet — de e kör természetes központja, egy jelentőségében, erkölcsi és anyagi sikerében gazdag, műsorában nívós és művészi tartalmú estélyt rendezett, amelyet nemcsak a körnek belső emberei és világi vezetői és családtagjai hallgathattak végig, hanem Nyárádszereda intelligens közönsége felekezeti különbség nélkül tüntető mértékben támogatott. Az estély anyagi jövedelme a székelykeresztúri unitárius főgimnázium javára ajánlatot fel és ennek reprezentánsa: *Gálta*vi Sámuel igazgatónak „A székelykeresztúri unitárius főgimnázium kultúr hivatása” felolvasása képezte az estély legkiemelkedőbb pontját, jóllehet, hogy dr. *Abrudbányai* Ede kolozsi egyházköri felügyelögondnok, orsz. képviselő, mint a D. F. Egylet központi elnökének műsoron kívül tartott s a székelykeresztúri unitárius gazdasági téli tanfolyam, illetve iskolára vonatkozó előadása is éppen olyan nagy tetszéssel fogadtatott. Dr. *Fekete* Gyula iskolafelügyelő-gondnok, mint a maroskői D. F. Egylet elnöke gazdag tartalmú megnyitóján kívül a közönségnek *Bedő* Emma és *Bicsak* Jenő énekszámaiban, *Nagy* Gizella és *Kovács* Domokos papjelölt szaválataiban volt része és alkalma gyönyörködni. Az estélyt pedig dr. *Péterfy* Áron maroskői felügyelögondnok, mint a nyárádszeredai leányegyház gondnoka tartalmas szavai zárták be — Ez az estély eltekintve az anyagi sikertől, amelyen keresztül a támogatás nélkül álló keresztúri iskolának óhajtott erőforrást juttatni, azért emelkedett ki a jelentőségéből s letti a székelyföldi unitáriuságnak az elmúlt hónapok legsikerültebb napjává, mert vezető egyházi embereink és a szomszédos körök egymásra találva megnyugvással istápolták az unitárius egységet és annak jövőjét biztosító intézményeknek siettek a támogatására. Egyben pedig a jövőre vonatkozólag építették itt az unitárius összetartásnak ma sokszor támadott erős épületét.

Az Unitárius Evangélium c. új egyházi lapunk első számáról cikkeznek az Unit. Közlöny márciusi száma. Figyelemmel elolvastuk, de sajnálatosul azt is megállapítottuk, hogy eddig ez a stílus ismeretlen volt a mi unitárius irodalmunkban. Kár, hogy ezt éppen az évei számánál fogva is tiszteletre méltó testvérsajtó teszi! A megdöbbenés hangjai érkeznek hozzánk híveinktől úgy írásban, mint élőszóban!

Mozgó előadássorozatnak lehetne nevezni azt az érdekes próbálkozást, ami Sinfalva, Mészkö és Szentmihályfalva egyházközségeiben indult meg. Három héten át felváltva gyülekeznek a három községben egy-egy napon az unitárius egyletek képviselői s orvosok, papok stb. különböző tárgyakról felolvasást tartanak. Estefelé a jól és eredményesen töltött nap után kik kocsin, kik gyalogosan hazamennek. Az első előadási nap febr. 8-án Sinfalván volt.

Az ifjúsági egyletek falufejlesztő bizottsága *Dobai* István és *Kovári* Jakab lelkészek vezetésével ifjúsági konferencianapokat rendeznek. A keresztúri körben Székelykeresztúron tartották a boldogfalvi, ujszékelyi, sárdi, fiatfalvi, csekefalvi, nagysolymosi és kissolymosi ifjúság bevonásával. A konferencia előadói *Dobai* István és *Máthé* Sándor lelkészek voltak.

Olthévízen az Unitárius Nőegylet előadta „Jézus élete” c. élőképsorozatot oly szép sikerrel, hogy háromszor meg kellett ismételnit az előadást. Tiszta jövedelem az olthévízi kulturház javára fordított.

Siménfalván febr. 4-én Arany János emléknapélyt tartottak a zsufolásig megtelt ifjúsági otthonban. Az ünnepi beszédet *Boros* Jenő főgimn. tanár mondta.

Gyermek Dávid Ferenc Egylet alakult Kolozsváron. A célja ápolni már a kicsinyekben az összetartás érzetét és ebből folyóan szegény testvéreik megsegítését. Február 12-én tartotta az egylet az első tagavató ünnepélyét az elemi leányiskola egyik termében. Az eljövendő kollektív kor szellemének megfelelő alakulás! Bár másutt is követnék e jó példát.

Negyvenéves tanítónői szolgálat. Di-csőszenntmártoni elemi iskolánknál negyven évig teljesített szolgálatot *Gvidóné* Molnár Katalin tanítónő. Január 8-án kis tanítványai bucsuztak tőle *Török* János igazgató vezetésével. *Gvidó* Béla esperes imádkozott, majd dr. *Boros* György püspök bucsuzó levelét olvasták fel. Végül egy kis első osztályos mondott könnyekig megható szavakat. Isten áldja meg a jó tisztelendő asszonyt, akit a gyermeki szívek szerete kísért megérdemelt nyugalmába.

Külföld.

A washingtoni „Fehér Ház” gazdája. Most amikor az Amerikai Egyesült Államokban megejtett elnökválasztás folytán a washingtoni „Fehér Ház” új gazdát kap, nem érdektelen megjegyezni, hogy ennek a híres épületnek, melynek lakói a világ sorsának irányítására hovatovább mind nagyobb befo-

MEGHIVÓ.

A budapesti unitárius egyházközség 1933. március 26-án (vasárnap) d. u. 5 órakor a Koháry-utcai templomban tartja évi rendes közgyűlését, melyre egyházunk minden adófizető tagját szeretettel meghívjuk. Budapest, 1933. március 3. Józán Miklós s. k. lelkész-elnök, Kozma Jenő s. k. gondnok. *Tárgysorozat:* 1. Elnöki megnyitó. 2. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése. 3. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 4. Lelkész-elnök évi jelentése. 5. Számadások: V. Koháry-utcai ház, b) Szövetség-utcai ház, c) folyópénztár, d) alapok és alapítványok. 6. 1933-ik évi költségvetés revíziója. 7. Keblit Tanács $\frac{1}{3}$ -ada kilép: új tagok választása, a létszám kiegészítése. 8. Keblitanács által átutalt ügyek. 9. Időközben érkező ügyek. 10. Indítványok (írásban előre).

Felhívás. Kedves Hívőinket helyben és vidéken szeretettel fölkérjük, hogy a mai nehéz időkben jöjjenek az egyház segítségére anyagi áldozatokkal abban a fokozott munkában, amelyre készlet mindnyájunkat a modern korszellem és az egyre nagyobb szociális szükségletek. Hogyha egyházi adóját az év első felében, az eddigi megállapítás szerint mindenki pontosan befizetné (*Postatakaréki csekkszám: 30,400.*) akkor mindjárt jutna az így befolyt összegből a tandíjsegélyek mellett budapesti Székházunk avatag tétőzetének sürgős, majdnem elodázhatatlan rendbehozására is. Ne engedjük, hogy az évi 5000 pengő adóhátralék tovább növekedjék; mert a Székház bolt és lakbérének rohamos csökkenése (évi: 10,000 P.) mellett ez a magatartás az anyagi csőd elé állítja egyházunkat. Dávid Ferenc elvárja, hogy ma mindenki megtegye kötelességét!

Az egyházközség Gondnoksága.

Mindenkinek. Vidéken szétszórta élő unitárius szülőket felhívom, sziveskedjenek egy levelezőlapra ide bejelenteni, hogy gyermekeik milyen jellegű (elemi,- polgári,- gimnázium,- kereskedelmi) iskolákba járnak. A gyermek neve, osztálya, tanulmányi eredménye stb. mind fontos. És legfőképp azt szeretnők tudni, hogy mely testvéregyház hitoktatója részesíti lelki gondozásban. Amint a névsor rendelkezésünkre fog válni, gondoskodni óhajtunk arról, minden egyes tanuló megkapja az Iratmissió útján a korának és osztályának megfelelő unitárius hittankönyvet. Azt is szeretnők, hogyha a szülők maguk vállalkoznának gyermekeik vallásos oktatására. Ebben az esetben az egyházi főhatóság készséggel megadja kinek-kinek a szükséges meghatalmazást. Akinek magának nincs gyermeke, de tud ilyen gondozatlan unitárius gyermekről, az is kötelességet teljesít, hogyha nekünk a fent jelzett adatokat beszolgáltatja.

Hitrokoni szives üdvözlettel

Józán Miklós
püspöki vikárius.

Irást gyakorolnak, aránylag rövid idő alatt eddig-
elé öt unitárius gazdája volt: John Adams és fia John
Quincy Adams, továbbá Thomas Jefferson, Millard
Fillmore és William H. Taft. Valamennyi történelmi
név, az átlagos elnökök sorából magasan kiemelkedő
történelmet csináló személyek. John Adams jóvoltá-
ból épült maga a „Fehér Ház” is. Halála után a
nemzeti kegyelet az általa épített történelmi épü-
let alá helyezte el az ő és hitvese földi porait. Fia
John Quincy Adams az elnöki székben is és a nem-
zeti Pantheonban is követte édesapját. Jefferson
volt az elnöke annak az ötöstanácsnak is, mely az
Egyesült Államok függetlenségi „Nyilatkozat”-át an-
nak idején megszövegezte s az által ennek a fiatal,
de hatalmas államnak alkotmányt adott. Rajta kívül
az ötöstanácsban még két unitárius ember volt, a
nagyhirű Franklin és John Adams. Itt a magyarázata
annak, hogy az Egyesült Államok alkotmányában,
melyet mintául szoktak Európában is emlegetni, az
unitárius vallás szelleme lüktet. Millard Fillmore
nagyságáról a mi Kossuth Lajosunk tudna, — ha
élne — legtöbbet mondani. A pár év előtt elhunyt
William H. Taft minthogyha csak előre látta volna
a mai idők válságát és nyomorát, erélyesen ellenezte
Wilsonnal szemben Amerika háborús beavatkozását
s majd keményen kikelt minden bajok okozója, a
békeszerződések igazságtalansága ellen. Bölcs előre-
látása egyre keservesebb igazolást nyer az egész
világon. A washingtoni „Fehér Ház”-nak ezek a tör-
ténelmi nevezetességű gazdái nemcsak azért voltak
unitáriusok, mert véletlenül unitáriusnak születtek
és mert valahová tartozni illik, — mint ahogy az ma
nálunk legtöbb ember esetében van —, hanem, mert
szent meggyőződésük kötötte őket az unitárius
anyaszentegyházhoz. Egyik sem mulasztotta el közü-
lük annak felemlítését, hogy életük nehéz feladatai-
nak a megoldásához a lelki erőt mindig öntudatos
unitárius hitükből merítették.

Halottaink: Szász Mihály apácai lakos életé-
nek 80. évében f. évi febr. 6-án elhunyt. Temetése 8-án
volt az apácai evang. temetőben. Az elhunytat gyászolja
a felesége, szül. Boros Mária és 9 élő gyermeke: Vezér
Jánosné, Berde Lajosné, dr. Szász Mihály, Szász Árpád,
dr. Szász István, Bakonszeginé Szász Mária, Sonka
Jánosné Szász Juliánna, Csere Györgyné Szász Ida
és Szász Ernő.

Ó-tordai Gyulai Árpád kir. tanácsos, unit. egy-
házi főtanácsi tag, febr. 18-án élete 86. évében Kolozs-
várott elhunyt. Budapesten dr. Gyulai Tibor édesapját
gyászolja az elhunytban.

Gróf Batthyány Ervinné sz. Nuellens Alice
Sybilla febr. 18-án élete 76. évében elhunyt. Az elhuny-
tat férjén s férje családján kívül a Kadler, Ranzenhoffer
és Sebestyén családok gyászolják.

Özv. Fazekas Sándorné sz. Bendekovich Anna
febr. 20-án élete 88. évében elhunyt. vitéz Bede Fazekas
Ödön m. kir. százados nagyanyát gyászolja az el-
hunytban.

Kökösi Orbok István irodatiszt, tartalékos had-
nagy élete 23. évében január 3-án tragikus körülmé-
nyek következtében Egercsehiben meghalt.

Özv. Pálffy Károlyné szül. Szentpétery Nemes
Vilma élete 81. évében február 25-án Kolozsvárott meg-
halt.

Ambrus Sándor ny. máv. altiszt. élete 49. évé-
ben március 7-én Pestszentlőrincen meghalt.

Az Örökkévaló adjon boldog megnyugvást az el-
költözött lelkeknek s vigasztalást az ittlmaradt fájó szí-
veknek

Istentiszteleti sorrend március második felében

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A., Templomokban:			
V., Koháry-utca 4.	19.	d.e. 11.	Barabás István
"	26.	"	Józan Miklós
IX., Rákos-utca 3.	19.	d.e. 10.	Dr. Csiki Gábor
"	26.	"	"
B., Körzetekben:			
X., M. A. V. Északi Főműhely-telep	26.	d.u. 4.	Dr. Csiki Gábor
C., Pestkörnyéken:			
Kispest-Wekerletelep II. sz. elemi iskola	19.	d.u. 4.	Dr. Csiki Gábor
Pestszentlőrinc-Állami telep Kulturház	26.	d.e. 11.	Pethő István
Sashalom — Kossuth-terti áll. elemi iskola	19.	d.u. 4.	Ferencz József
Rákospalota Máv. telepi isk.	19.	"	Barabás István
D., Vidéken:			
Mezőtur, Ujvárosi áll. el. iskola	26.	d.e. 10.	Ferencz József

NB! Böjti vasárnapokon Bpsten mindkét templomban du 6 óraker csendes áhítat.

Istentiszteleti sorrend április első felében.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A., Templomokban:			
V., Koháry-utca 4.	2. 9.	d.e. 11.	Barabás István
IX., Rákos-utca 3.	2.	d.e. 10.	Ferencz József
"	9.	"	Dr. Csiki Gábor
B., Ifjúsági csendes órák — a V. Koháry-u. templomban			
"	3.	d.e. 9.	Dr. Iván László
"	3.	d.e. 11.	Pethő István
"	4.	d.e. 9.	Pethő István
"	4.	d.e. 11.	Dr. Iván László
C., Körzetekben:			
VI., Gömb-utca 53. el. iskola	9.	d.u. 4.	Barabás István
X., M. A. V. Telep-Északi főműhely	9.	"	Dr. Csiki Gábor
D., Pestkörnyéken:			
Csepel Templom-terti polg. isk.	9.	d.e. 11.	Ferencz József
Kispest-Wekerletelep II. el. isk.	9.	d.u. 4.	Ferencz József
Pestszenterzsébet-Erzsébet-u. elemi iskola	2.	"	Ferencz József
Újpest Szent István-terti Polg. isk.	2.	"	Barabás István
E., Vidéken:			
a) Debrecen Hatvan-utca 24. Unitárius Imaház.	2.	d.e. 10.	Józan Miklós
b) Keskemet — Ref. templom	2.	d.e. 11.	Dr. Csiki Gábor
c) Szolnok — Ref. templom	9.	"	Józan Miklós

NB! Aláhúzott helyeken urvacsoaraosztás is lesz.
Böjti vasárnapokon Budapesten mind a két templomban d. u. 6 óraker csendes áhítat.

Unitárius hittestvéreknek kedvezményesen dolgozik

NAGY ÁRON
asztalosmester

VII., Károly krt. 9. Telefonhívó: 33-0-73.

Dr. TIHANYI GYÖRGY

fogorvos rendelője
Budapest, VII., Tökölly-ut 9. szám II. emelet 1. — Rendel: 12-1/2 és 3-6 órák alatt. — Unitárius betegeknek kedvezmény.

Énekeskönyv,
imakönyv,
unitárius irodalom

Kapható az UNITÁRIUS
IRATMISSZIÓNAL V. k.,
Koháry-utca 4. l. emelet,
8. — Nyitva csütörtökön
5-7, vasárnap 12-1-ig.

POSTAI SZÁLLÍTÁS 10 SZÁZALÉK FELÁRRAL.

berde lajos

unitárius cipésmester
jutányosan vállal
minden munkát

Lakik: II., Batthyány-utca 48.
Hó- és sárcipőt is készít.

GÁBOR ANTAL FATELEPE

Budapest, IX. kerület,
Remete-u. 11. szám.
Butor, épület és tűzifa
állandóan raktáron.
Telefon: 41-2-54. sz.

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

SZERKESZTŐSÉGE
ÉS
KIADÓHIVATALA
LEGJUTÁNYOSAB-
BAN FELVESZ

HIRDETÉSEKET